

СТРУКТУРНА ПЕРЕБУДОВА СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ПЕРЕХОДУ ДО ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

Катаниця Ірина Юріївна

студентка,

Ужгородський національний університет

У ХХІ столітті у світовій торгівлі все більше уваги приділяється питанням сталого розвитку та дедалі глибше усвідомлюється необхідність переходу до нової економічної моделі, яка поєднує економічне зростання із збереженням довкілля. Така економічна система отримала назву зелена економіка. Це економіка, яка спрямована на зменшення екологічного дефіциту та ризиків, і яка зосереджена на сталому розвитку без погіршення стану навколишнього середовища.

За визначенням Програми ООН з довкілля (UNEP), зелена економіка – концепція розвитку економіки, яка може забезпечити соціальну справедливість та зменшити екологічні ризики і шкоду на довкілля, шляхом сприяння підвищення добробуту населення [1].

Насправді основне призначення зеленої економіки несе в собі одну мету – це збереження довкілля, шляхом мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та ефективного використання природних ресурсів. Перехід від споживацького до економічного і екологічно свідомого користування ресурсів називають «зеленою трансформацією».

Зелена трансформація – комплексна зміна суспільства, економіки та промисловості на шляху до сталого розвитку, яка передбачає в першу чергу збереження довкілля, мінімізацію техногенних загроз, впровадження екологічних інновацій, розвиток відновлюваних джерел енергії та перехід до «зеленої» економіки, де досягається баланс між екологічною стійкістю та соціальною справедливістю.

Підґрунтям цієї моделі визначають розвиток відновлюваних та альтернативних джерел енергії, виготовлені так званих «зелених товарів та послуг (табл.1), вивченні сталого сільського господарства та захисту дикої природи, з врахуванням існуючих екологічних обмежень.

Таблиця 1

Категорії зелених товарів та послуг

Категорія	Приклад зелених товарів	Приклад зелених послуг
Енергетика	Сонячні панелі, вітрові турбіни	Проектування сонячних станцій
Промисловість	Системи зниження викидів, енергозберігаюче обладнання	Екологічний аудит підприємства
Транспорт	Електромобілі, зарядні станції	Екологічна логістика

Джерело: розроблено автором

Тому, світова торгівля в умовах переходу до зеленої енергетики, що відповідно до концепції має бути основою зеленого виробництва, набуває нових рис: зростає обсяг експорту та імпорту обладнання для відновлюваних джерел енергії (сонячних панелей, вітрових турбін, акумуляторних систем).

Рекордна цифра світового обсягу торгівлі екологічно чистих товарів у переході до зеленої економіки була зафіксована у 2022 році та становила 1,9 трильйона доларів, надалі цей показник зріс до 2 трильйонів доларів у 2023 році та у 2024 відбувалося прискорення до 2,1-2,25 трильйонів доларів [2].

Що стосується подальшого розвитку та активізації зеленої індустріальної політики, то до прикладу, у 2025 році ЄС ухвалив “Clean Industrial Deal” [3]. Це угода та ініціатива, що зосереджена сприянні декарбонізації та підтримці переходу до економіки з нульовим рівнем викидів. Через підтримання розвитку екологічно чистих товарів, впровадження нових технологій дана ініціатива симулює інвестиції та формування індустріальної політики, що має позитивний вплив на політичну підтримку, підвищення стандартів викидів та технологічний прогрес.

Також ЄС у 2023 році запровадив СВМ (Carbon Border Adjustment Mechanism) – це митний податок на імпорт тих товарів, які мають високий вміст викидів CO₂ [4]. Це стимулювало країн-партнерів долучатися до переходу на чистіше виробництва.

У США з 2022 року активно здійснюються інвестиції у чисту енергетику та екологічну інфраструктуру на підставі закону Inflation Reduction Act. А Китай, в свою чергу, займається розвитком найбільшого в світі сектору з виробництва сонячних панелей, електромобілів та акумуляторів. Вони зобов’язалися знизити показниками викидів CO₂ до 2030 року.

Україна після 2022 року активізувала інтеграцію до Європейського зеленого курсу, а зокрема через адаптацію законодавства до розвитку «зеленого» експорту. У 2024 році в серпні уряд ухвалив «Національний план дій з відновлюваної енергетики за період до 2030 року», передбачено збільшити частку відновлюваних джерел в кінцевому споживанні до 27% [5].

Окрім розробки товарів для зменшення впливу на навколишнє середовище та екологічно безпечних товарів, сталий розвиток зеленого бізнесу також надає компаніям конкурентну перевагу, що ґрунтується на формуванні позитивного іміджу. Великі компанії, які інвестують у сталий розвиток і роблять це публічно, розраховують на більшу лояльність клієнтів, тим самим збільшуючи прибутки. Таким чином, вибір зеленої моделі розвитку бізнесу, – це інвестиція як у майбутнє нашої планети, так і в успіх самої компанії [6].

Поступовий глобальний перехід до зеленої економіки зумовлений не лише екологічною необхідністю, але й економічними, соціальними і технологічними вигодами. Постійні дослідження свідчать, що зелений розвиток може забезпечити нові можливості для зростання торгівлі та підвищення рівня якості життя. До ключових переваг, що роблять цей перехід стратегічно важливим для країн, що розвиваються та розвинених економік, включають економічні, екологічні, соціальні та інноваційні (табл. 2).

Таблиця 2

Ключові переваги зеленої економіки

Економічні	Екологічні	Соціальні	Інноваційні
Створення нових товарів та ринків	Зменшення викидів парникових газів	Нові робочі місця	Модернізація інфраструктури
Залучення інвестицій	Покращення стану довкілля	Покращення якості життя	Прискорення технологічного розвитку
Енергоефективність	Збереження біорізноманіття	Справедливий перехід	Конкурентоспроможність

Джерело: розроблено автором

Зелені товари й технології виробляються в багатьох різних країнах, а це означає, що робочі місця формуються на всіх її етапах: від наукових розробок у США чи ЄС, до виробництва компонентів в Азії та здачу в експлуатацію в інших регіонах. Таким чином, міжнародне партнерство напряду впливає на кількість і якість робочих місць. За даними Міжнародного енергетичного агентства (IEA), наразі у сфері відновлюваної енергетики по світу створено понад 13 млн. робочих місць. До 2030 року очікується, що їхня кількість може зрости до 38 млн. [7].

Таким чином, світова торгівля у контексті зеленої економіки – це не лише про обіг готових «зелених товарів», а й формування нових глобальних ланцюгів постачання та залучення партнерств, які визначатимуть майбутнє світового ринку. Торгівля в умовах переходу до зеленої енергетики генерує нове зростання: зростає експорт та імпорт обладнання для нових товарів зеленої економіки (сонячних панелей, вітрових турбін, акумуляторних систем), а також послуг.

Яким би не був основний підхід зеленої економіки, він підкреслює важливість інтеграції економічної та екологічної політики таким чином, щоб висвітлювати можливості для нових джерел економічного зростання, уникаючи при цьому нестійкого тиску на якість та кількість природних активів. Це включає поєднання заходів, починаючи від економічних інструментів, таких як податки, субсидії та торговельні схеми, через регуляторну політику, включаючи встановлення стандартів, і закінчуючи

неекономічними заходами, такими як добровільні підходи та надання інформації.

Список використаних джерел:

1. UN Environmental Programme. URL: <https://www.greenclimate.fund/ae/unesp> (дата звернення: 01.10.2025).
2. Sustainable practices in import and export: The path to green trade. URL: <https://www.westwoodsourcing.com/blog/services-14/sustainable-practices-import-export-71> (дата звернення: 02.10.2025)
3. Clean Industrial Deal. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en (дата звернення: 02.10.2025)
4. Carbon Border Adjustment Mechanism. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en (дата звернення: 01.10.2025)
5. OECD Green Growth Studies. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-green-growth-studies_22229523.html (дата звернення: 03.10.2025)
6. Перехід до зеленої економіки: технологічний вимір. 2024. URL: <https://economic-prostir.com.ua/wp-content/uploads/2025/01/196-105-110-sarkisyan.pdf> (дата звернення: 01.10.2025)
7. World Energy Employment 2024. URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-employment-2024> (дата звернення: 02.10.2025).